
OBSAH

VÝVOJ JAZYKA (Dušan Šlosar)	15
Způsoby poznání jazykového vývoje a prameny k němu	21
HLÁSKOSLOVÍ (Arnošt Lamprecht)	25
Úvod	25
VÝVOJ FONOLOGICKÉHO SYSTÉMU OD PRASLOVANŠTINY DO KONCE X. STOLETÍ	31
Vývoj samohláskového systému	31
1. Vývoj praslovanských samohlásek	31
2. Praslovanské samohlásky a jejich prozodické vlastnosti	35
3. Vývoj skupin <i>tort, tolt (tārt, tālt), tert, telt</i> neboli tzv. metateze likvid	38
4. Vývoj skupin <i>tərt, tɛrt. tɔlt, tɛlt</i>	41
5. Stahování neboli kontrakce	41
6. Vývoj nosových samohlásek	45
7. Zánik a vokalizace jerů	46
8. Pračeský stav samohlásek	50
Vývoj souhláskového systému	53
1. Vývoj praslovanských souhlásek	53
2. Další vývoj souhlásek na našem území	56
a) Změna <i>dz' > z'</i>	56
b) Měkkostní korelace souhlásková a její rozvoj	57
c) Depalatalizace pračeské	60

VÝVOJ ČESKÉHO FONOLOGICKÉHO SYSTÉMU
OD KONCE X. STOLETÍ DO KONCE STOLETÍ XIV. . . . 63

Vývoj samohláskového systému	63
1. Změny v samohláskách nízkých	63
Přehláska 'a > ě	63
2. Fonologický systém po provedení přehlásky 'a > ě	67
3. Změny v samohláskách vysokých a středových	70
a) Přehláska 'u > i	70
b) Přehláska 'o > ě	73
4. Vývoj slabikotvorných likvid (r, l sonans)	76
5. Nové r, l sonans a vývoj pobočných slabik	77
6. Staročeská kvantita	79
7. Staročeský přízvuk	80
Vývoj souhláskového systému	81
1. Změna g > γ > h	82
2. Asibilace u t', d', r' a vznik ř	84
3. Hlavní historická depalatalizace neboli ztráta měkkostní korelace	86
4. Výslovnost staročeského v [w]	97
Hlásky v proudu řeči	98
1. Protetické a hiátové hlásky	98
2. Ostatní změny vznikající v proudu řeči	99
3. Asimilace znělosti	100

VÝVOJ FONOLOGICKÉHO SYSTÉMU
OD KONCE XIV. STOLETÍ DO KONCE
XVI. STOLETÍ 103

Vývoj samohláskového systému	103
1. Rozvinutí jotace a labializace	103
2. Vývoj dlouhých samohlásek	105
3. Diftongizace ý > eî (ý > ef)	107
4. Diftongizace ú > oû (ú > ou)	110
5. Monoftongizace iê > i (ie > î)	112
6. Monoftongizace uô > ú (uo > û)	113

7. Úžení <i>é</i> > <i>i</i>	114
8. Změna <i>aj</i> > <i>ej</i> (a <i>au</i> > <i>ou</i>)	116
9. Monofongizace <i>ēī</i> > <i>é</i> a <i>ōū</i> > <i>ó</i>	117
10. Systém dlouhých samohlásek po provedení všech změn	118
11. Vývoj krátkých samohlásek	119
12. Systém krátkých samohlásek po provedení všech změn	123
Vývoj souhláskového systému	124
1. Změny <i>šč</i> > <i>št'</i> , <i>ždž</i> > <i>žd'</i> , <i>št'</i> > <i>št</i>	124
2. Konsonantický systém po provedení všech změn	125
POZNÁMKY K VÝVOJI VE SPISOVNÉM JAZYCE	127
TVAROSLOVÍ (Dušan Šlosar)	129
SKLOŇOVÁNÍ (DEKLINACE)	129
Pád	129
Gramatické číslo	132
Rod	133
Druhy deklinace	137
Deklinace jmenná	138
Vývoj jmenných deklinačních typů	140
Pračeské (přip. staročeské) deklinační typy	141
Deklinace vokalické	141
Mužské o-kmeny	141
Mužské jo-kmeny	145
Mužské ъjo-kmeny	147
Kolísání mezi o-kmeny a jo-kmeny	148
Substantiva na <i>-janin</i> , <i>-tel</i> a <i>-ar'</i>	149
Mužské u-kmeny	150
Střední o-kmeny	151
Střední jo-kmeny	152
Přechod od jo-kmenů k nt-kmenům	153
Střední ъjo-kmeny	154
A-kmeny	155
Ja-kmeny	156

Kolisání a přechody mezi a-kmeny a ja-kmeny	158
Ъja-kmeny	159
I-kmeny	161
Ů-kmeny (Ъv-kmeny)	165
Deklinace konsonantické	166
N-kmeny mužské	167
N-kmeny střední	168
Nt-kmeny	169
S-kmeny	170
R-kmeny	171
T-kmeny	172
Jmenné sklonění adjektiválii	172
Deklinace a-kmenová a o-kmenová	173
Jo-kmeny a ja-kmeny	175
Ъjo-kmeny a Ъja-kmeny	176
I-kmeny	176
U-kmeny	177
Konsonantické sklonění	177
Deklinace zájmenná	179
Zájmena bezrodá	179
Zájmena rodová	181
Zájmeno <i>k(to), č(so)</i>	181
Zájmeno <i>t(en), ta, to</i>	182
Zájmeno <i>j(en), ja, je</i>	183
Zájmeno <i>veš, vša, vše</i>	185
Zájmeno <i>mój, má, mé</i>	186
Deklinace složená	188
Adjektiva tvrdá, odvozená od o-kmenů a a-kmenů	188
Adjektiva měkká, odvozená od jo-kmenů a ja-kmenů	190
ČASOVÁNÍ (KONJUGACE)	192
Osoba	192
Číslo	193
Čas	194
Způsob	197
Rod	198

Vid	199
Vývoj českých slovesných tříd a typů	202
Staročeské konjugační typy	209
I. třída slovesná	209
Vzor <i>vedu, vésti</i>	209
Vzor <i>peku, péci</i>	211
Vzor <i>mru, mřieti</i>	212
Vzor <i>pnu, pieti</i>	213
Vzor <i>mažu, mazati</i>	214
Vzor <i>beru, bráti</i>	217
II. třída slovesná	218
Vzor <i>tisknu, tisknúti</i>	218
Vzor <i>minu, minúti</i>	219
III. třída slovesná	220
Vzor <i>kryju, krýti</i>	220
Vzor <i>kupuju, kupovati</i>	223
IV. třída slovesná	224
Vzor <i>prošu, prositi</i>	224
Vzor <i>trp'u, trpěti</i>	225
V. třída slovesná	227
Vzor <i>dělaju, dělati</i>	227
Vzor <i>sázěju, sázěti</i>	229
Slovesa atematická	231
Poznámky k jednotlivým tvarům	233
Indikativ prézenta	233
Imperativ	236
Participium nt-ové	238
Imperfektum	238
Aorist	239
Infinitiv	240
Supinum	241
Participium l-ové	242
Participium s-ové	242
Participium n-ové a t-ové	243
Opisné tvary slovesné	244

SLOVNÍ ZÁSoba (Arnošt Lamprecht)	247
SLOVOTVORBA (Dušan Šlosar)	251
ÚVOD	251
(Úloha slovotvorby v historickém vývoji, pojem produktivity, změna funkce slovotvorného typu, změny v soustavě kategorií)	
SUBSTANTIVA	255
Jména konatelská	255
Jména činitelská	257
Jména prostředků činnosti	261
Jména výsledků činnosti	264
Jména míst	265
Jména nositelů vlastností	269
Maskulina	269
Feminina	271
Neutra	272
Dějová jména	273
Jména vlastností	277
Jména okolností	281
Jména hromadná	283
Jména jednotlivin	285
Jména přechýlená	285
Feminina	286
Neutra	287
Jména zdrobnělá	288
Maskulina	289
Feminina	291
Neutra	293
ADJEKTIVA	296
Desubstantivní adjektiva	296
Adjektiva relační	296
Adjektiva kvalitativní	302

Deverbální adjektiva	307
Deadjektivní adjektiva	312
Zesílení	312
Zeslabení	314
Deadverbiální adjektiva	315
SLOVESA	317
Sufixace	318
Kmenové protiklady sloves v diachronním pohledu	318
Stav v praslovanštině	318
Stará čeština	321
Doba střední	325
Stav novočeský	328
Prefixace	330
Modifikace, inverze, mutace	330
Způsob slovesného děje	332
Fáze	332
Distributivnost	335
Míra	336
Vidové funkce	338
Deprefixace	338
Geneze čistě vidových prefixů	339
SKLADBA (Jaroslav Bauer)	341
Charakteristika syntaktického vývoje	341
VĚTNÉ TYPY	345
Typy vět podle postoje mluvčího	345
1. Věty oznamovací	345
2. Věty tázací	346
3. Věty rozkazovací a práci	347
Vyjádření záporu	348
Vyjádření volní modalit	350
Věty jednočlenné a dvojčlenné	352

VĚTNÉ ČLENY	355
Základní členy věty	355
Podmět	355
Přísudek	355
Shoda přísudku s podmětem	357
Rozvíjející členy věty	358
Doplňk	358
Přívlastek	360
Předmět	361
Přísluvečné určení	362
POLOVĚTNÉ ÚTVARY	364
Útvary s participii	365
Útvary s infinitivem	369
SLOVOSLED	371
SOUVĚTÍ	374
Vznik souvětí	374
Charakteristika staročeského souvětí	376
Souvětí podřadné	379
Souvětí s větami obsahovými	382
Obsahové věty oznamovací	382
Obsahové věty tázací	384
Obsahové věty žádací	385
Souvětí s větami vztažnými	385
Souvětí s větami příslovečnými	387
Věty místní	387
Věty časové	388
Věty srovnávací	390
Věty účinkové	391
Věty příčinné a důvodové	392
Věty účelové	393
Věty podmínkové	393
Věty přípustkové	394
Věty výjimkové	396

Souvětí souřadné	396
Souvětí slučovací	397
Souvětí odporovací	397
Souvětí stupňovací	399
Souvětí vylučovací	400
Souvětí důsledkové	401
Souvětí důvodové	402
Souvětí složitě	402
ZKRATKY STARÝCH PRAMENŮ	406
ZÁKLADNÍ LITERATURA	410